

9. Калюжна Є.М. Добросесність і моральність: спроба реінтерпретації понять / Є. М. Калюжна, А. М. Вовна // Вісник Дніпропетровського університету. – 2011 р. – Вип. 17. – С. 37–42. – (Серія: Педагогіка і психологія).
10. Кони А. Ф. Избранные произведения: Статьи и Заметки; Судебные речи; Воспоминания / А. Ф. Кони ; сост. А. Б. Амелин. – М. : Госюриздат, 1956. – Т. 4. – 541 с.
11. Кони А. Ф. Нравственные начала в уголовном процессе (общие черты судебной этики) / А. Ф. Кони // Избр. произведения : в 2 т. – изд. 2-е, доп. – Т. 1 : Статьи и заметки, судебные речи. – М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1959. – 627 с.
12. Горский, Г. Ф. Судебная этика / Г. Ф. Горский, Л. Д. Кокорев, Д. Б. Котов. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1973. – 272 с.
13. Закомлистов, А. Ф. Судебная этика / А. Ф. Закомлистов. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 258 с.
14. Про стан правосуддя в Україні. Доповідь Голови Верховного Суду України В. В. Онопенко під час другої частини VII позачергового з'їзду судів України 7 грудня 2007 р. // Вісник Верховного Суду України. – №12(88). – 2007. – С. 5–8.
15. Корупційні ризики в діяльності державних службовців: роз'яснення Міністерства юстиції України від 12.04.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0026323-11>
16. Шевченко Р. В. Теоретико-методологічний аналіз добросесності особистості прикордонників як психологічного феномену / Р. В. Шевченко // Збірник наукових праць Національної академії Держприкордонслужби України. – 2010. – № 53. – С. 230–234.
17. Шевченко Р. В. Психологічні особливості розвитку добросесності прикордонників в умовах професійної діяльності / Р. В. Шевченко // Проблеми загальної та педагогічної психології : збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – 2010. – т. XII, ч. 6. – С. 437–448 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pzpp/2010_12_6/437-448.pdf
18. Цветков В. Державне управління : основні фактори ефективності (політико-правовий аспект) / В. Цветков. – Х. : Право, 1996. – 164 с.
19. Енциклопедичний словник з державного управління : у 8 т. / уклад. Ю. П. Сурмін [та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка [та ін.]. – К. : НАДУ, 2010. – Т. 6: Держ. служба. – 524 с.
20. Обговорено результати опитування громадської думки в рамках Всеукраїнської акції «Зміцнення довіри громадян до суду» від 06 листопада 2014 / Судова влада України. – Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://court.gov.ua/135074/>
21. Мельник М. Як повернути правосуддя / М. Мельник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.judges.org.ua/dig4675.htm>
22. Мелешевич А. Люстрацію слід проводити, поки не загоїлися рани: інтерв'ю / І. Лавриненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.judges.org.ua/dig4795>
23. Романюк Я. Верховні вимоги до «люстраторів» / Я. Романюк // Закон і Бізнес. – 2014. – № 16. – С. 2.

УДК 347.9

ДОСЛІДЖЕННЯ СУДДІВСЬКОГО ДОСЬЄ ЯК ЕТАП КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Хитрук В.В.,
студент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена аналізу положень Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12.02.2015 №192-VIII які закріплюють зміст суддівського досьє. Дослідження суддівського досьє та проведення на його основі співбесіди є одним із двох етапів проведення кваліфікаційного оцінювання. Дане досьє як елемент кваліфікаційного оцінювання є однією з новел судової реформи, тому сьогодні воно перебуває на стадії встановлення, що зумовлює необхідність його всебічного дослідження та аналізу.

Ключові слова: суддя, кваліфікаційна оцінка, суддівське досьє, критерії оцінювання, аналіз.

Хитрук В.В. / ИССЛЕДОВАНИЕ СУДЕЙСКОГО ДОСЬЕ КАК ЭТАП КВАЛИФИКАЦИОННОГО ОЦЕНИВАНИЯ / Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина

Статья посвящена анализу положений Закона Украины «Об обеспечении права на справедливый суд» от 12.02.2015 №192-VIII, которые закрепляют содержание судейского досье. Исследование судейского досье и проведение на его основе собеседования является одним из двух этапов проведения квалификационного оценивания. Данное досье как элемент квалификационного тестирования является одной из новел судебной реформы, поэтому сегодня оно находится на стадии установки, что вызывает необходимость его всестороннего исследования и анализа.

Ключевые слова: судья, квалификационная оценка, судейское досье, критерии оценки, анализ.

Khytruk V.V. / RESEARCH OF JUDGE DOSSIER AS STAGE OF QUALIFYING ASSESSMENT/ Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

The article is devoted to the analysis of principles of the Law of Ukraine «On ensuring the right to a fair trial» №192-VIII. It reinforces the content of judge dossiers. Research judge dossier and interview based on it is one of the two stages of qualifying assessment. The dossier is a part of judiciary reform in Ukraine. As it is on the stage of establishment, it needs to be researched and analyzed.

The qualifying assessment of judges have always been one of the most important issues, which concern judiciary. Because the level of knowledge and other personal qualities of judge are the main things that influence the whole quality of judiciary in the country.

It is natural that dossier of the judge was provided. It is considered to be one of the most effective tools in assessment of judge. Because it should contain whole information that could describe level of professionalism of particular judge. The Law of Ukraine «On ensuring the right to a fair trial» provides 11 parts of dossier of the judge. This dossier is consists of elements which cover general activity of the judge, disciplinary liability, anti-corruption aspects and ethical features of the judge.

There is some problem, which concern some elements of the dossier. The first problem is about difficulty of creating mechanisms, which could provide objective realization of these rules. Secondly, there are some doubts about necessity of existence of some elements of the dossier, because of its no objectivity. Moreover, some of element is just irrational. Furthermore, there is can be observed the tendency of giving more priority on quantity, but not on quality of the indicators.

Key words: judge, qualifying assessment, judge dossier, assessment criteria, analysis.

Питання щодо кваліфікаційної оцінки суддів було завжди одним із пріоритетних, оскільки саме рівень кваліфікації суддів є одним із найвизначніших показників якості правосуддя в країні. Тому особлива увага звертається й на методи та порядок проведення такої оцінки суддів, на встановлення

максимально якісних критеріїв визначення кваліфікаційної оцінки.

Сьогодні в Україні проходить значна кількість судових реформ, зокрема судова реформа. Так, 12 лютого 2015 року було прийнято Закон України «Про забезпечення права на

справедливий суд» №192-VIII (далі – Закон). Метою Закону та реформи в цілому є вдосконалення правового механізму забезпечення права особи на справедливий суд, підвищення ефективності діяльності судової системи, забезпечення однакового застосування закону, визначення правових і організаційних засад атестації та дисциплінарної відповідальності суддів, удосконалення процедур призначення на посади суддів та оптимізація діяльності суддівського самоврядування. У цьому законі регламентовано незалежне оцінювання професійного рівня судді, від результатів якого залежатиме його подальша кар'єра.

Законом встановлені такі завдання проведення кваліфікаційної оцінки суддів:

- 1) перевірка здатності судді здійснювати правосуддя у суді відповідного рівня;
- 2) підтвердження професійного рівня судді для обрання на посаду судді безстроково.

У свою чергу Закон закріплює й підстави проведення кваліфікаційного оцінювання:

- 1) заява судді про проведення кваліфікаційного оцінювання для підтвердження його здатності здійснювати правосуддя у суді відповідного рівня;
- 2) заява про проведення кваліфікаційного оцінювання кандидата для обрання на посаду судді безстроково;
- 3) рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про призначення кваліфікаційного оцінювання судді у зв'язку з накладенням дисциплінарного стягнення в порядку, передбаченому цим Законом [1].

Як ми бачимо, кваліфікаційна оцінка суддів здійснюється щодо осіб, які вже певний період часу перебувають на посаді судді. Тому, на мою думку, логічним було запровадження суддівського дос'є, яке досліджуватиметься при кваліфікаційному оцінюванні та результати якого обговорюватимуться на співбесіді, оскільки аналіз результатів та показників попередньої діяльності судді дає змогу якісно оцінити й самого суддю.

Саме тому актуальність дослідження полягає в тому, що сьогодні гостро постає питання кваліфікаційної оцінки суддів, більш того, було запроваджено новий елемент такої оцінки, а саме дослідження суддівського дос'є. Оскільки суддівське дос'є є новелою та перебуває на етапі встановлення, то воно потребує оптимізації та детального аналізу.

Отже, Закон встановлює одинадцять розділів щодо суддівського дос'є, а саме:

- 1) копії всіх заяв судді, пов'язані з його кар'єрою, та наданих до них документів;
- 2) копії всіх рішень, прийнятих щодо судді Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Вищою радою юстиції, Президентом України, Верховною Радою України;
- 3) інформацію про результати участі судді у конкурсах на зайняття посади судді;
- 4) інформацію про результати проходження в Національній школі суддів України спеціальної підготовки кандидата на посаду судді, підготовки судді упродовж перебування на посаді судді;
- 5) інформацію про результати кваліфікаційного оцінювання судді та регулярної оцінки судді упродовж перебування на посаді;
- 6) інформацію про здійснення викладацької діяльності в Національній школі суддів України;
- 7) інформацію про зайняття суддею адміністративних посад з копіями рішень про обрання на ці посади та звільнення з них;
- 8) інформацію про обрання судді до органів суддівського самоврядування, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради юстиції;
- 9) інформацію про ефективність здійснення судочинства суддею, а саме:
  - а) загальну кількість розглянутих справ;
  - б) кількість скасованих судових рішень та підстави їх скасування;

в) наявність та кількість рішень, що стали підставою для винесення рішень міжнародними судовими установами та іншими міжнародними організаціями, якими встановлено порушення Україною міжнародно-правових зобов'язань;

г) кількість змінених судових рішень та підстави їх зміни;

г) дотримання строків розгляду справ;

д) середню тривалість виготовлення тексту вмотивованого рішення;

е) судове навантаження порівняно з іншими суддями у відповідному суді, регіоні з урахуванням інстанційності, спеціалізації суду та судді;

10) інформацію про дисциплінарну відповідальність судді, а саме:

- а) кількість скарг на дії судді;
  - б) кількість дисциплінарних проваджень та їх результати;
- 11) дані щодо відповідності судді етичним та антикорупційним критеріям, а саме:

- а) відповідність витрат і майна судді та членів його сім'ї, а також близьких осіб задекларованим доходам, у тому числі копії відповідних декларацій, поданих суддею відповідно до законодавства у сфері запобігання корупції;
- б) інші дані щодо відповідності судді вимогам законодавства у сфері запобігання корупції;
- в) дані щодо відповідності поведінки судді правилам суддівської етики [1].

На мою думку, певна частина елементів суддівського дос'є є недосконалою, а також механізм їхньої реалізації є або не зовсім вдалим та занадто складним, або взагалі таким, що в силу багатьох обставин не може об'єктивно визначити ті чи інші факти. Крім того, окремі елементи як підстави визначення кваліфікаційної оцінки є досить сумнівними. Тому я вважаю, що не можна прирівнювати за значимістю усі елементи суддівського дос'є, оскільки одні з них можуть бути визначальними при кваліфікаційній оцінці, тоді як інші взагалі не повинні впливати на оцінку або можуть мати незначний вплив при певних обставинах. Мається на увазі, що необхідно поділити елементи суддівського дос'є на певні категорії за значущістю при наданні кваліфікаційної оцінки.

Наприклад, інформація про здійснення викладацької діяльності в Національній школі суддів України повинна мати меншу значимість порівняно з інформацією про кількість дисциплінарних проваджень та їх результати, оскільки суддя не має обов'язку викладати в Національній школі суддів, більш того, в нього об'єктивно не може бути можливості викладати у школі суддів через розташування школи та місця роботи судді. Також особа може не мати хисту у викладацькій діяльності, проте виконувати професійні функції судді на високому рівні. Таким чином те, що при кваліфікаційній оцінці враховується інформація про здійснення викладацької діяльності в Національній школі суддів України, може бути мати дискримінаційний характер щодо тих осіб, які з об'єктивних обставин не могли здійснювати таку діяльність.

Вважаю, що викладацька діяльність в Національній школі суддів України є не єдиним проблемним питанням суддівського дос'є як певного елемента кваліфікаційної оцінки суддів. Так, на моє переконання, одним із найбільш важким у реалізації та сумнівним з точки зору об'єктивності є розділ, пов'язаний з інформацією про ефективність здійснення судочинства суддею. Однією зі складових цього розділу є показник щодо загальної кількості розглянутих справ. Визначення цього показника та його оцінка потребує ретельного підходу, оскільки на це впливають певні фактори, такі як відпустки, хвороби, спеціалізація тощо. В. М. Кравчук пропонує здійснювати оцінку таким чином: можна встановити граничне відхилення від норми, наприклад 10 %, а далі кожен відсоток відхилення від норми повинен мати вплив на оцінку. Наприклад, якщо суддя розглядає справ більше, ніж інші, на 20 %, то отримує додаткові 10 балів і навпаки (кожен відсоток понад норму відхилення (10 %) — 1 бал). [2]

Подібною є інформація про судове навантаження порівняно з іншими суддями у відповідному суді, регіоні з ураху-

ванням інстанційності, спеціалізації суду та судді. Основною проблемою на початковому етапі реалізації цієї частини досьє буде те, що сьогодні в одних судах навантаження визначається за фактичною кількістю суддів, тоді як в інших – за штатом.

Також уваги потребують і такі елементи, як: кількість скасованих судових рішень та підстави їх скасування; наявність та кількість рішень, що стали підставою для винесення рішень міжнародними судовими установами та іншими міжнародними організаціями, якими встановлено порушення Україною міжнародно-правових зобов'язань; кількість змінених судових рішень та підстави їх зміни. На перший погляд врахування такої інформації при оцінці є позитивним та очевидним, проте їй тут потрібно врахувати низку обставин.

По-перше, українському судочинству притаманна така риса, як зловживання правом на оскарження рішення суду. Сьогодні склалася така практика, що сторона спору, щодо якої було винесено невинісне рішення, в будь-якому випадку намагається оскаржити його в наступній інстанції.

По-друге, мали місце випадки, коли судові рішення скасовувались через зміну практики вищих судів, наприклад у 2010–2012 рр. було скасовано багато судових рішень у справах про соціальні виплати у зв'язку зі зміною правової позиції вищих судів. Очевидно, що це має враховуватися під час оцінювання [2].

По-третє, врахування інформації щодо рішень, які стали підставою для винесення рішень міжнародними судовими установами, є недоцільним, оскільки наявність таких судових спорів у міжнародних установах повинна характеризувати не конкретного суддю, який виніс певне рішення, наприклад, ще у першій інстанції, а повинна характеризувати загалом судову систему країни. Так, рішення суддею приймається з урахуванням практики вищих судів і власне така практика може бути підставою для оскарження рішення в міжнародних судових органах. Більш того, зазвичай перед зверненням у міжнародні судові збори особа оскаржує рішення способами, які передбачені національним законодавством та в межах судової системи країни.

З огляду на ці позиції, виникають сумніви щодо об'єктивності оцінювання, в якому застосовується така інформація. Оскільки в даних випадках причиною оскарження судового рішення можуть бути обставини, які не залежать від волі судді.

Ще одним проблемним місцем у змісті суддівського досьє є врахування середньої тривалості виготовлення тексту вмотивованого рішення. Визначення такої інформації за своєю суттю є дуже складним, більш того, рішення часто приймається колегією суддів, що ще більше ускладнює цей процес. Крім того, я вважаю, що врахування даної інформації є недоцільним, оскільки процесуальним законодавством встановлено, що повне рішення суду повинно бути складене не більше ніж за 5 днів із дня закінчення розгляду справи.

Що стосується інформації про дисциплінарну відповідальність судді, то тут необхідно зазначити, що врахування кількості скарг на дії судді є не зовсім об'єктивним критерієм. Так, кількість скарг на дії судді не обов'язково вказує на якість дотримання суддівської дисципліни, оскільки можуть

мати місце випадки, коли на суддю подають скарги лише через те, що він хоч і правомірно, але не на користь тієї чи іншої особи виніс рішення. Також можливі випадки, коли на суддю пишуть велику кількість необгрунтованих скарг через особисту неприязнь. Тому, на мою думку, варто враховувати тільки ті випадки, коли було дисциплінарне провадження та за його результатами було притягнуто суддю до відповідальності.

Варто зазначити, що в антикорупційному законодавстві, зокрема в додатку до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року № 3206-VI, де закріплюється форма декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, вказується інформація про членів сім'ї, а не близьких осіб, що є дещо ширшим поняттям [3]. Тому норма Закону, в якій зазначено, що в суддівському досьє зазначається інформація про «відповідність витрат і майна судді та членів його сім'ї, а також близьких осіб задекларованим доходам, у тому числі копії відповідних декларацій, поданих суддею відповідно до законодавства у сфері запобігання корупції» не відповідає чинним нормам антикорупційного законодавства, а саме в частині щодо вимоги відповідності витрат і майна судді та близьких осіб.

У процесі оцінювання до досьє судді також може бути прикріплена анкета, підготовлена громадськими об'єднаннями шляхом незалежного оцінювання. Згідно із ч. 7 ст. 88 Закону ця анкета може включати таку інформацію, як тривалість розгляду справи, дотримання суддею правил судочинства і прав учасників процесу, культура спілкування, рівень неупередженості судді та рівень задоволення поведінкою судді учасниками процесу. Однак Венеціанська комісія й Директорат стурбовані включенням таких оцінювань у досьє судді, якщо судді не надається можливість прокоментувати їх. Не слід вважати, що громадські об'єднання обов'язково об'єктивні. Багато з них агітують за окремі цілі, на що вони, очевидно, мають право, але ступінь симпатії судді до них та відповідність цим цілям може вплинути на їх доповіді [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що певні положення про зміст суддівського досьє як елементу кваліфікаційної оцінки судді є дещо спірними. Крім того, надзвичайно складно створити механізм, який міг би об'єктивно відтворити реальну оцінку тієї чи іншої інформації, яка зазначається в досьє. Також ставиться певний акцент на кількісних, а не якісних показниках діяльності судді. З огляду на ці обставини, в суддівському досьє може бути значна кількість інформації, яка потребує додаткового захисту чи спростування для забезпечення об'єктивності такого оцінювання. Можливість спростування чи захисту інформації може не забезпечуватися на достатньому рівні під час співбесіди, яка полягає в обговоренні результатів суддівського досьє. Отже, пропонуємо:

- встановити певне розмежування за пріоритетністю окремих елементів суддівського досьє;
- оптимізувати досьє, виключивши з його складу певні елементи;
- встановити єдині норми для всіх судів щодо визначення навантаження;
- узгодити вимогу щодо даних про відповідність антикорупційним критеріям з антикорупційним законодавством.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12.02.2015 № 192-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/192-19>
2. Кравчук В. М. Які ризики містять методи та критерії кваліфікаційного оцінювання суддів? / В. М. Кравчук // Закон і Бізнес. – 2015. – № 12 (1206) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/115203-yaki_riziki_mistyat_metodi_ta_kriterii_kvalifikacijnogo_ocin.html
3. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>
4. Спільний висновок Венеціанської комісії й Директорату з прав людини (ДПЛ) Генерального директорату з прав людини та верховенства права Ради Європи (ГД-І) щодо Закону «Про судоустрій і статус судді» і внесення змін до закону «Про вищу раду юстиції України» : Прийнятий Венеціанською комісією на її 102-му пленарному засіданні (м. Венеція, 20-21 березня 2015 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uajudges.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/>